

Saksutredning:

«Et eldrevennlig Bergen – Seniorplan for Bergen kommune 2019-2024» inneholder tiltak som skal gjøre Bergen til en kommune som i enda større grad legger til rette for en aktiv og trygg alderdom. Dette skal bli gjort gjennom innsats innen 1) Kunnskap og teknologi, 2) Arbeids- og næringsliv, 3) Frivillighet, tros-, kultur- og idrettstilbud, 4) Bolig og nærmiljø, 5) Transport og mobilitet, 6) Utendørs- og naturområder, og 7) Kommunikasjon og medvirkning.

Høringsinnspill

Det er kommet totalt 9 høringsuttalelser til planen. Alle innspillene er grundig vurdert og mange er nå innarbeidet i planen. Nedenfor presenteres en oppsummering av høringsinnspill som har beskrevet spesielle tema og behov for utdyping.

Flere av innspillene nevner viktigheten av gode helse- og omsorgstjenester med nok sykehjemsplasser og etterlyser mer om dette i planen. Byrådet er helt enig i at tilgang på gode helse- og omsorgstjenester er helt nødvendig for en trygg og verdig alderdom.

Grunnen til at det ikke omtales nærmere i denne planen er at byrådet i samme periode har lagt frem Plan for helse- og omsorgstjenester til hjemmeboende eldre og Plan for helseinstitusjoner og boliger med heldøgnsbemanning. Sistnevnte plan gir byrådets strategi for å sikre et godt sykehjemstilbud for de som trenger det. Samtidig skal Plan for helse- og omsorgstjenester til hjemmeboende eldre sikre at vi har gode tjenester til de som fortsatt bor i eget hjem. Dette har vært viktige satsingsområder for byrådet og er en forutsetning for en eldrevennlig kommune.

Eldrerådet

Eldrerådet takker for godt samarbeid og god informasjon i den perioden det har vært arbeidet med planen og trekker frem flere av tiltakene i planen som positive for byens eldre. Blant annet støtter Eldrerådet tiltakene vedrørende datakurs, demensvennlig samfunn og synliggjøring av aktiviteter og tilbud som er spesielt eldrevennlige.

Innspill: Tiltak 12 vedr. skoler og idrettsarenaer som er spesielt tilpasset senioraktiviteter trekkes frem som særlig positivt, men eldrerådet ønsker at dette utvides med at det også må være plass til senioraktiviteter i kulturhusene.

Kommentar: Byrådet er enig i at det fortsatt skal være plass til senioraktiviteter på kulturhusene og mener ikke dette skal erstattes med skoler og idrettsarenaer. Kulturhusene er derfor allerede nevnt som eksempler på arenaer på side 29.

Innspill: Eldrerådet ønsker at det blir en mulighet for å ha personer som kan komme hjem og hjelpe til med det som en gang var små og enkle oppgaver, men som etter hvert blir mer krevende. Som å skifte lypærer, legge på rent sengetøy eller gjøre innkjøp. Eldrerådet mener at det vil gjøre det lettere for flere å bli boende i eget hjem dersom slike tjenester blir tilgjengelige, også for de som ellers ikke trenger helse- og omsorgstjenester.

Kommentar: Byrådet støtter eldrerådets vurdering av at mange vil ha nytte av praktisk hjelp for å kunne bo lengre i egen bolig. Dette kan gjelde mange som ellers ikke har behov for helse- og omsorgstjenester fra kommunen. I oppfølgingen av planen vil kommunen i dialog med frivillige organisasjoner undersøke mulighetene for å utarbeide et slikt tilbud. Dette er nå lagt inn som et eget tiltak i planen.

Innspill: Eldrerådet ønsker at det spesifiseres om tiltak 27 vedr. eldre fotgjengere også innebærer måking og strøing av fortau om vinteren, og om tiltak 33 vedr. brøyting av gang- og sykkelstier også gjelder fortau i byområdene. Eldrerådet mener videre at planen bør utvides med et eget tiltak om fremkommeligheten på fortauene i Bergen.

Kommentar: Byrådet kan bekrefte at det med vintervedlikehold også menes måking og strøing av fortau om vinteren. Bergen kommune har vedtatt strategi for drift og vedlikehold av det kommunale vegnettet¹. Ett av de fire målene i strategien er at det skal være enkelt å gå

¹ <https://www.bergen.kommune.no/politikk/styresett/#/utvalg/900073/mote/950120/sak/210109>

og sykle i Bergen hele året. Dette innebærer blant annet at drifts- og vedlikeholdsmidler skal prioriteres til viktige ferdselsårer for gående og syklende og at det skal etterstrebes en gjennomgående standard for gang- og sykkeltilbudet, uavhengig av veieier.

Når det gjelder fortauene så hører disse inn under kategorien «tilbudet for gående og syklende» og har dermed samme målsetning som resten av gang og sykkeltilbudet. Unntaket er fortauene i det sentrale byområdet som faller inn under politivedtektene. Kommunen har myndighet til å følge dette opp og utstede gebyr til huseier som ikke ivaretar sine plikter.

I strategien for drift og vedlikehold av det kommunale vegnettet er det også et mål at det skal være sikkert og forutsigbart for alle å ferdes i Bergen. Dette innebærer at universell utforming skal være fokus i alt drifts- og vedlikeholdsarbeid, samt at vegnettet skal driftes og vedlikeholdes slik at det oppfyller sin funksjon. Dette inkluderer å sikre god fremkommelighet på fortauene i Bergen.

Innspill: Eldrerådet mener det er positivt med tiltak som skal gjøre det enklere å være fotgjenger, men at det å kjøre egen bil er den eneste måten å være selvstendig på for en del eldre. Eldrerådet ber derfor om at det i parkerings- og reguleringsplaner i Bergen legges til rette for at de som er avhengig av bil fremdeles skal kunne parkere nær egen bolig.

Kommentar: Det er generelt lagt til rette for gateparkering på det kommunale veinettet, samtidig som boliger har parkeringsplass tilknyttet boligen på privat grunn. Det er et uttalt politisk mål at bruken av personbil skal reduseres til fordel for gange, sykling og kollektivtransport, samtidig som det skal fortettes i knutepunkt langs kollektivårene. Dette fører blant annet til at man i reguleringsplaner har hovedfokus på tilrettelegging for gående og syklende, gjerne slik at det skal være enkelt å komme seg til nærmeste kollektivpunkt uten bruk av bil. Ved å tilstrebe gode løsninger som er universelt utformet, tror byrådet at flere eldre vil kunne benytte seg av andre transportmåter enn egen bil.

Når det gjelder parkering for forflytningshemmede, gir lovverket kommunen hjemmel til å reservere parkeringsplasser på offentlig vei for de som trenger det mest. Altså de med betydelig redusert gangevne og som trenger bilen for å gjennomføre nødvendige ærend m.m. Eldrerådet kan få mer informasjon om dette, inkludert vilkårene som må oppfylles for å få innvilget denne type parkeringstillatelse, i et eget møte dersom de ønsker det.

I forbindelse med planarbeid kan det i noen grad være anledning til å se på behov for tilkomst med bil til boligbygg for eldre, enten dette er en del av planforslaget (f.eks sykehjem) eller eksisterende bygg i området. For bygg/institusjoner der flesteparten av beboerne ikke lengre kan bruke egen bil, vurderes løsninger for besøksparkering og tilkomst for taxi helt frem til inngangspartiet.

Byrådet ønsker at Bergen skal være en rettferdig og inkluderende by. I et samfunn hvor vi blir flere og flere eldre er det derfor viktig å legge til rette for forskjellige løsninger tilpasset forskjellige innbyggergrupper.

Bergen Senior Høyre

Bergen senior høyre mener planen har mange gode tiltak og viser samtidig til de prioriteringene de selv har gjort når det gjelder seniorpolitikk i Bergen kommune. Flere av de temaene som nevnes i den forbindelse er allerede ivaretatt i Seniorplanen eller andre tilgrensede planer, som Plan for helse- og omsorgstjenester til hjemmeboende eldre eller Handlingsplan for mat, måltider og ernæringsarbeid i pleie- og omsorgstjenesten 2018-2023.

Innspill: Bergen senior høyre trekker særlig frem utfordringene med ensomhet blant eldre og foreslår et tiltak (med henvisning til tiltak nr. 38) der man for eksempel innen ett år fra overgang til pensjonist (ut av arbeidslivet) sender en henvendelse fra kommunen for å kunne kartlegge behovet for og eventuelt tilby tilpasset aktivitetstilbud.

Kommentar: Byrådet visert til Plan for tjenester til hjemmeboende eldre der tjenesten forebyggende hjemmebesøk er omtalt. Forebyggende hjemmebesøk er et tilbud til alle over

75 år der man kan få råd og veiledning om hva man selv kan gjøre for å bevare helsen og forebygge sykdom, samt informasjon om ulike aktiviteter i lokalmiljøet. I Plan for hjemmeboende eldre er det også et tiltak å arrangere årlige seniordager i alle byområdene. Seniordagene skal fokusere på mestring og trygghet i eget hjem og sees i sammenheng med den større Seniormessen som står omtalt i seniorplanen. Målet med seniormessen er å samle både offentlige, private og frivillige aktører for å gi god informasjon til ulike aldersgrupper om hvordan man kan forberede egen pensjonisttilværelse og alderdom. Byrådet vurderer at tilbudet om forebyggende hjemmebesøk, sammen med seniordager og seniormesse, svarer på behovet som er beskrevet i innspillet fra Bergen Senior Høyre.

Innspill: Bergen senior høyre mener det bør legges til rette for at det skal bli enklere for flere å flytte til leilighet innenfor samme område som man har bodd i enebolig tidligere. Dette nevnes spesielt i forbindelse med å beholde nærhet til egen familie og foreslås løst ved å tillate småhusbebyggelse (maksimum 4 boenheter) i øvrig byggesone.

Kommentar: Byrådet er enig i at det for mange vil være en fordel å ha mulighet til å beholde nettverk og nærhet til familie og naboer selv om man har behov for å bytte bolig. Denne muligheten vil variere ut fra hvor man bor, forhold i boligmarkedet og egen økonomi. Byrådet ønsker mangfoldige bomiljø. I nytt forslag til Kommuneplanens arealdel (KPA)² inngår det krav til differensiert leilighetsstørrelse i boligmassen som bygges og krav til universell utforming er omtalt flere steder i bestemmelsene. Byrådet foreslår å åpne for mindre byggetiltak i øvrig byggesone i ny KPA ved at «det kan tillates eneboliger eller tomannsboliger, forutsatt at øvrige krav i bestemmelsene her er oppfylt» (ref. §26.5.). Dette er også kort omtalt i planen under Bolig og nærmiljø.

Innspill: Bergen senior høyre mener man bør kartlegge transportbehov/tilbud blant eldre i bydelene, og at dette i tillegg bør sammenstilles med behovet for andre aldersgrupper, så lenge bussene får en universell utforming.

Kommentar: Byrådet mener gode transportmuligheter er avgjørende for å være en eldrevennlig by. Dette kan både bestå av universelt utformede kollektivtilbud og mer tilrettelagte transportløsninger for de som har behov for det. Det generelle busstilbudet i Bergen blir fortløpende oppgradert til å ivareta brukerne med bl.a universell utforming og lavterskel innstigning, noe det også er egne nasjonale krav om. I tillegg ønsker kommunen å samarbeide med Skyss i evalueringen og kartleggingen av framtidige transportløsninger før dagens servicebuss skal nedlegges sommeren 2020 (jf. tiltak nummer 26).

Fylkeseldrerådet

Fylkeseldrerådet har lest planen med stor interesse og er særlig positive til at planen er oversiktlig og grei å sette seg inn i. Områdene som dekkes av tiltakene i planen sees på som viktige for å oppleve et godt liv som eldre innbyggere i Bergen kommune. Fylkeseldrerådet er spesielt glade for at planen legger opp til å utnytte ressurser kommunen allerede har og styrke samarbeidet med andre aktører, spesielt i tilknytning til transporttilbudet. Tiltakene knyttet til kommunikasjon med eldre, inkludert en egen seniorkontakt blir også nevnt som positive og viktige tiltak.

Innspill: Fylkeseldrerådet savner et forslag til prioritering mellom tiltakene gjennom planperioden, og foreslår noen prinsipper for prioritering av tiltak slik at kommunen kan komme raskt i gang med å realisere planen.

Kommentar: Byrådet takker for innspillene og har tatt disse med i vurderingen når det er satt opp en egen kolonne for planlagt oppstart av tiltak på siste side i planen.

Innspill: Fylkesrådet støtter at brøyting om vinteren er viktig, men mener det er like viktig at det er trygt å ferdes på fortau og gangveier i den lyse årstiden. De foreslår derfor at generelt vedlikehold av fortau og gangområde bør tas med som et eget punkt i rulleringen av trafikksikkerhetsplanen.

² <https://www.bergen.kommune.no/politikere-utvalg/api/fil/1646732/Forslag-bestemmelser-13-3-2019-pdf>

Kommentar: Byrådet viser til kommentar under eldrerådets innspill der det blant annet henvises til strategi for drift og vedlikehold av det kommunale vegnettet. Videre takker byrådet for innspillet og innarbeider dette i planens tiltak nr. 28.

Innspill: Fylkeseldrerådet finner det interessant og spennende at Bergen kommune vil prøve ut alternative boformer for eldre. Rådet oppfordrer kommunen til å ikke bare ta kontakt med private aktører i byggebransjen om slike prosjekt, men også å venda seg til alle de store boligbyggelagene i Bergen; BOB, Vestbo, OBOS.

Kommentar: Byrådet er opptatt av boligbyggelagene som mulige aktører i arbeidet med alternative og kollektive boformer for eldre. Boligbyggelagene er store profesjonelle aktører som håndterer en viss bredde i boligtilbud for beboergruppene. Når det under tiltak 23 vises til private aktører inkluderer dette naturligvis også boligbyggelagene.

Lars M. Helleland

Innspill: Helleland foreslår å forenkle planen ved å dele den opp i to deler.

Kommentar: Byrådet takker for innspillet. I og med at andre har gitt innspill på at planen er oversiktlig og grei å lese, har det ikke blitt prioritert å omstrukturere planen i denne omgang. Likevel vil byrådet vurdere om det bør utarbeides en forenklet brosjyre om planen i etterkant av at den er vedtatt av bystyret. Dette for at innholdet skal være lett tilgjengelig for flere.

Innspill: Videre foreslår Helleland å styrke bibliotekene vesentlig med opplæring, særlig innen nye teknologier.

Kommentar: Byrådet er enig i at bibliotekene har en svært viktig rolle som må ivaretas også i fremtiden og for eldre aldersgrupper. Byrådet viser til tiltak nr. 4 i planen der det står at Bergen kommune vil utvide tilbudene om datakurs/seniornett. Her vil bibliotekene være en av flere viktige arenaer.

Innspill: Helleland foreslår også å opprette tilbud på 2+1 sykler, særlig i bykjernen, men også i bydistriktene.

Kommentar: Byrådet viser til satsingen «Sykling uten alder» der frivillige sykkelpiloter i kommunen tar med eldre og personer med funksjonsnedsettelse ut på tur i nrområdet.

Delta

Delta støtter byrådet i arbeidet med å fremme god livskvalitet for alderdommen og arbeidet for at flere eldre skal kunne bo lengre i eget hjem.

Innspill: Delta mener det er viktig med arenaer for felles måltider i nrområdene. Delta trekker også frem viktigheten av at det er frivillige som setter i gang aktiviteter som turgrupper etc. og at dette blant annet kan bidra til å forebygge ensomhet og depresjon.

Kommentar: Byrådet er enig i at aktiviteter i regi av frivillige har en stor verdi og ønsker derfor å legge enda bedre til rette for frivillig arbeid, blant annet gjennom tiltak 12, 13 og 18 i planen. Initiativ til fellesmåltider i nrområdene er gode eksempel på aktiviteter som bør prioriteres under tiltak 18.

Innspill: Delta foreslår at det blir sett på løsninger som kan lette hverdagen til eldre, som for eksempel rådgivning til de som sitter med store hus/leiligheter de ikke trenger lengre.

Kommentar: Bergen Kommune driver ikke rådgivning ovenfor enkeltpersoner som skal selge eller kjøpe bolig, utover å være kreditor for personer som er kvalifisert for startlån. Eldre som skal selge et stort hus/ leilighet vil som regel ikke være i denne kategorien. Byrådet mener det likevel kan være viktig å kommunisere gode råd og oppfordringer om å tenke langsiktig når man skal velge ny bolig. Dette inngår blant annet i tiltak 37 der byrådet ønsker å informere innbyggerne om gode levevaner og hvordan man selv kan planlegge egen alderdom.

BAF Senior

BAF senior mener planen inneholder mange gode intensjoner og tiltak som vil gjøre Bergen til en mer eldrevennlig by. BAF Senior håper tiltakene kan realiseres snarest mulig, og trekker spesielt frem at gratis møtelokaler vil ha stor betydning for dem. Også tiltak for bedre informasjon om aktiviteter for eldre, og utvidelse av servicebusstilbudet nevnes som viktige. BAF Senior trekker frem betydningen av forskning og tilrettelegging av alternative boformer for eldre og utbygging av bofellesskap og bokollektiv for eldre. Dette mener de er viktige satsingsområder som det haster med å få realisert.

Innspill: BAF senior mener at opplysning til allmenheten om alternative boformer og bofellesskap må viderefremmes til bergensere, fordi denne kunnskapen er lite kjent. Hvis byens eldre befolkning skal etterspørre alternative boformer, må de ha informasjon om dette ved gode eksempler.

Kommentar: Byrådet takker for innspillet og er enig i at kommunikasjon om alternative boformer og bofellesskap er viktig. Dette vil også være en naturlig del av en årlig seniormesse (tiltak 38) og informasjonsarbeid for hvordan man kan planlegge for egen alderdom (tiltak 37).

Senioruniversitetet UA3 Bergen

Senioruniversitetet er positive til høringsutkastet og mener det er en omfattende plan med et godt perspektiv og mange gode tiltak. De slutter seg til at eldrepolitikk er mye mer enn helse- og omsorgspolitik og at inkluderende arbeidsliv, frivillig sektor, boligbygging og transport er viktig. Tiltak 26 vedrørende videreutvikling av servicebusstilbudet trekkes frem som spesielt viktig.

Innspill: Senioruniversitetet arrangerer svært populære forelesninger med i gjennomsnitt 300 tilhørere. De understreker behovet for store nok lokaler og store kostnader knyttet til å få dette behovet dekket i dag. Senioruniversitetet ønsker gjerne å delta i en dialog knyttet til tiltak 12 for å undersøke hvordan en best kan sikre gode lokaler og arenaer for senioraktiviteter.

Kommentar: Byrådet takker for interessen og vil invitere senioruniversitetet i oppfølgingen av dette tiltaket. Byrådet viser også til tiltak 18 der det foreslås å styrke de årlige bevillingene til frivillige organisasjoner.

Innspill: Til slutt ønsker Senioruniversitetet at det informeres om senioruniversitetets aktiviteter i kommunen sine publikasjoner, og at dette inngår i tiltak 39.

Kommentar: Byrådet har innarbeidet dette i planen.

Husbanken

Husbanken mener planen er grundig og oversiktlig og at den har en klar avgrensning til Plan for helse- og omsorgstjenester til hjemmeboende eldre og Plan for helseinstitusjoner og heldøgnsbemanning.

Innspill: Husbanken foreslår at det legges inn tiltak rettet mot å bygge flere nye boliger med tilgjengelighet og oppgradering av den eldre boligmassen slik at den får bedre tilgjengelighet. Dette for å tydeliggjøre behovet for flere tilgjengelige boliger i kommunen.

Kommentar: Byrådet viser til side 34 i planen er kommunens støtteordninger for tilpasning av eksisterende boliger er omtalt. I tillegg kan man også søke Husbanken om grunnlån for å tilpasse eller bygge bolig som er brukbar i alle livsfaser. Når de kommer til nye boliger reguleres dette mest effektivt gjennom Plan og bygningsloven og Byggteknisk forskrift.

Innspill: Husbanken viser til at nordmenn bruker store summer på oppussing av bolig hvert år og foreslår videre at det legges til et tiltak om å samarbeide med byggebransjen for å markedsføre livsløpsboliger i tilknytning til generell oppussing av boliger.

Kommentar: Byrådet påpeker at Byggebransjen er markedsstyrt og at det ikke er naturlig at kommunen inngår som markedsfører. Det er likevel aktuelt med andre tiltak som kan bidra til

å bevisstgjøre befolkningen og gjøre dem i stand til å selv gjøre opplyste valg. Byrådet viser til kommentarer på innspillene ovenfor vedrørende kommunikasjonsarbeid for planlegging av egen alderdom.

Innspill: Husbanken oppfordrer kommunen til å bruke resultatene i rapporten fra Bergen kommune og Husbankens heisprosjekt til å satse på etterinstallering av heis i lavblokker i samarbeid med boligbyggelagene.

Kommentar: Byrådet viser til at det i rapporten fra heisprosjektet presiseres at et viktig suksesskriterium for å få til etterinstallering av heis er et godt samarbeid mellom boligbyggelagene, kommunen og Husbanken. De tre boligbyggelagene i Bergen kommune er godt informert om ordningen. Når det likevel ikke er mange tilfeller av etterinstalleringer dreier dette seg om at det er tidkrevende prosesser der det til slutt er hvert enkelt borettslag som på en generalforsamling må stemme for etterinstalleringen. Det vil bli etterinstallering av heis i to av borettslagene som nevnes som eksempel i rapporten, mens de øvrige generalforsamlingene har sagt nei.

Etter at rapporten ble skrevet er ordningen med tilskudd fra NAV fjernet. Forutsigbarhet i finansiering og godt samarbeid mellom ulike involverte instanser har vært avgjørende ifølge boligselskapene som har etterinstallert heis. Best resultat får vi altså om vi alle jobber sammen.

Byrådet er usikker på hva Husbanken mener med «satse på etterinstallering» da det er Husbanken som sitter med de økonomiske virkemidlene gjennom tilskudd og grunnlån. Usikkerhet knyttet til fremtidige driftskostnader er ofte en utfordring som kan føre til nei til etterinstallering hos boligselskaper som stadig må ta valg om hva man skal prioritere av vedlikeholdsprosjekter.

En satsing på etterinstallering av heis må det med andre ord være en klar politisk vilje fra sentralt hold med tilhørende tilskuddsmidler, om ikke dette er på plass er det fånyttet for kommunen og boligbyggelagene å satse på det.

Stiftelsen Sesam

Stiftelsen sesam synes at Bergen kommune har lagt fram et solid høringsutkast med mange gode tiltak som kan bidra til bedre folkehelse blant eldre i Bergen. De er enige med de store linjene i planen, samt målene og tiltakene som skisseres.

Innspill: Det nevnes spesielt positivt at planen vektlegger viktigheten av at eldre har mulighet til å delta i frivillig arbeid. Likevel ønsker Stiftelsen Sesam at seniorplanen i enda større grad vektlegger verdien av å forplikte seg til frivillig arbeid over tid, og at de som samarbeider aktivt med frivillige, finner løsninger for å beholde de eldre som ønsker det, gjerne over flere år. Det foreslås å vektlegge hvor viktig det er med en god og gjennomtenkt oppfølging av eldre som bidrar til frivilligheten i bergen. Stiftelsen foreslår at punkt 17 på side 31 i planen endres til: *«Tilrettelegge for fleksibel frivillig innsats fra eldre gjennom frivilligsentralene, med fokus på oppfølging, og en digital plattform (som for eksempel Friskus).»*

Kommentar: Byrådet har innarbeidet forslaget i planen.

Innspill: Stiftelsen Sesam legger vekt på gode og inkluderende møteplasser i lokalsamfunnet og ønsker at det i tilknytning til tiltak 25 presiseres at Bergen kommune ønsker å legge til rette for flere møteplasser i nærmiljøene som kan invitere til gode møter på tvers av generasjonene.

Kommentar: Byrådet har innarbeidet forslaget i planen.